

## O'ZBEK ROMANCHILIGINING YANGI BOSQICHI

*Saitmuxamatova Marjona G'olib qizi*  
*Sharof Rashidov nomidagi SamDU*  
*Markaziy Osiyo xalqlari tillari va*  
*madaniyati instituti 4-kurs talabasi*  
*(Ilmiy rahbar: dots.A.H.Toshpulatov)*

**Annotatsiya:** Mazkur maqolada o'zbek romanchiligining yangi bosqichi, uning shakllanish jarayoni, badiiy-estetik xususiyatlari hamda zamonaviy adabiy jarayondagi o'rni tahlil qilinadi. Yangi davr romanlarida milliy tafakkur, tarixiy xotira, shaxs va jamiyat munosabatlari, global muammolar talqini alohida ahamiyat kasb etayotgani ko'rsatib beriladi. Shuningdek, yangi romanchilikda uslubiy izlanishlar, janr sintezi va individual mualliflik qarashlari muhim omil sifatida baholanadi.

**Kalit so'zlar:** o'zbek romanchiligi, yangi bosqich, zamonaviy adabiyot, badiiy tafakkur, roman janri, milliylik, individual uslub, adabiy jarayon.

## НОВЫЙ ЭТАП УЗБЕКСКОГО РОМАНОВЕДЕНИЯ

*Сайтмухаматова Маржона Голиб кизи*  
*Студентка 4 курса Института языков и культуры народов*  
*Центральной Азии Самаркандского государственного*  
*университета имени Шарафа Рашидова*  
*(Научный руководитель: доц. А.Х. Тошпулатов)*

**Аннотация:** В данной статье анализируется новый этап развития узбекского романного искусства, его формирование, художественно-эстетические особенности и место в современном литературном процессе. Особое внимание уделяется отражению национального мышления, исторической памяти, взаимоотношений личности и общества, а также интерпретации глобальных проблем в современных романах. Также рассматриваются стилевые поиски, жанровый синтез и индивидуальные авторские подходы.

**Ключевые слова:** узбекская романистика, новый этап, современная литература, художественное мышление, жанр романа, национальная идентичность, индивидуальный стиль, литературный процесс.

## A NEW STAGE OF UZBEK NOVEL STUDIES

*Saitmukhamatova Marjona Golib qizi*

*4th-year student of the Institute of Languages and Culture of the Peoples of Central Asia, Samarkand State University named after Sharof Rashidov  
(Scientific supervisor: Assoc. Prof. A.H. Toshpulatov)*

**Annotation:** This article examines the new stage of Uzbek novel writing, its formation, artistic and aesthetic features, and its role in the modern literary process. It highlights how contemporary Uzbek novels reflect national consciousness, historical memory, the relationship between the individual and society, and global issues. The study also emphasizes stylistic innovations, genre synthesis, and the importance of individual authorial perspectives in shaping the new phase of Uzbek fiction.

**Keywords:** Uzbek novel studies, new stage, modern literature, artistic thinking, novel genre, national identity, individual style, literary process.

Milliy adabiyot evolyutsiyasida o'zbek romantizmining o'ziga xos o'rni bor. Inson psixologiyasi va idrok etuvchi ijtimoiy fikrning chuqur badiiy talqini. Bu eng mashhur janrlardan biridir. Roman janriga xos, tarixiy xotiralar, ma'naviy tamoyillar, o'sha davrning ijtimoiy muhiti va insonning ichki dunyosi. Tajribalar keng va keng miqyosda batafsil bayon etilgan. U unga mazmun va estetika bilan bog'liq yangi vazifalarni yuklaydi, ayniqsa mustaqillik davrida badiiy shakl tushunchasi va o'zbek romantizmining mavzusi nuqtai nazaridan aniq ko'rinadigan yangilanish jarayoni mavjud. Ushbu maqolada o'zbek romantizmining yangi bosqichi tasvirlangan. Badiiy yangilanishning asosiy elementlari, yo'l-yo'riqlari va tamoyillari. U ilmiy va adabiy jihatdan ko'rib chiqiladi.

Mamlakatimiz adabiyotida o'zbek romanizmi muhim janr hisoblanadi. Mustaqillik yillaridan keyin o'zbek romanlarimiz yangi bosqichga ko'tarildi va yangilari paydo bo'la boshladi. Kitobda "Jamiyat hayoti"da insonning taqdiri va ma'naviy kechinmalari o'rganilgan va keng yoritilgan. Sovet davridagi mafkuraviy cheklovlardan xalos bo'lib, ijtimoiy-siyosiy va ma'naviy bo'lib, odamlarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirdi. O'zgarishlarni kengroq ma'lum qilish imkoniyatiga ega bo'ldi. Bunday imkoniyatlar O'zbek adabiyotining yangi tushunchalari, mavzulari, voqealari va asarlarining rivojlanishi natijasida yangi qahramonlar paydo bo'la boshladi. Bundan tashqari, mualliflar tomonidan romantizmga bo'lgan ishtiyoq natijasida yaqqol namoyon bo'ldi.

Badiiy adabiyot mustaqillikdan keyingi romantizmning asosiy tarkibiy qismidir. Bu mualliflar nuqtai nazarining avtonom bayonoti va fikrlashning erkinlashuvidir. Mualliflarga tarix, milliy xotira va shaxsiy taqdirni boshqa nuqtai nazardan o'rganishga imkon berdi. Ular milliy o'ziga xoslik, tarixiy adolat va boshqa ilgari yopiq yoki cheklangan mavzular boshladilar. Inson huquqlari, shaxsiy erkinlik, diniy va ma'naviy meros kabi mavzular markazga sayohat qildi. Natijada, roman janri badiiy-estetik

hodisa bo'lishdan tashqari, ijtimoiy-falsafiy g'oyalarni ifodalovchi ko'zga ko'ringan janr sifatida paydo bo'ldi. Roman janri 20-asrdan boshlab jadid adiblarimiz tomonidan yaratilgan. Ular ushbu janrga tegishli. Xalqlarning uyg'onishi va ma'rifatning tarqalishi ularning asosiy maqsadlariga aylandi.

Bu vaqt oralig'ida "O'tgan kunlar" va "Mehrobdan Chayon" romanlari Abdulla Qodiriy tomonidan yozilgan. "O'tgan kunlar" realistik o'zbek romani sifatida e'tirof etilgan. Sovet davrida o'zbek romantikasi mafkuraviy e'tiqodlar bilan cheklangan edi. Uning ijodiy qobiliyatlari g'alaba qozondi. Romanlar jamiyatning faqat ijobiy qiyofasini aks ettiradi. Qahramonlar kerak bo'lganda ko'proq tipik turlar sifatida qabul qilingan. Shu maqsadda bu davrda ham ba'zi tarixiy biografik va o'quv romanlari nashr etilganiga qaramay. Ular namunalar yaratdilar. Romantizmning yangi bosqichida yangi mavzular ham paydo bo'ladi. Quyida ularning ro'yxati keltirilgan. Birinchidan. Jamiyatdagi migratsiya va ijtimoiy o'zgarishlar islohotlari.

Ikkinchidan. Insonning ichki dunyosi va cheksiz izlanish.

Uchinchidan. O'zbek milliy tarixining talqin qilinishi.

To'rtinchidan. Zamonaviy turmush tarzi va yangi texnologiyalar.

Beshinchidan. Globallashuv bilan bog'liq bo'lgan milliy o'ziga xoslik.

Oybekning "Navoiy" va Primqul Qodirov "Yulduzli tunlar" ana shunday mavzularga misoldir. Tarixiy roman janri kechalar misolida ko'rsatilgan. Mustaqillikdan keyingi tarixiy shaxslarni qayta talqin qilish. Badiiy voqelikni tarixiy voqelik bilan muvozanatlash g'oyasini amalga oshirish muhimroq bo'ldi. Tarixiy fantastikada davr ruhini jonlantirish, badiiy to'qima va faktning uyg'unligi masalasi. ayniqsa muhim. Bundan tashqari, o'zbek romantik romanlari bir-biridan farq qiladigan turli yo'llarga bo'lingan. Xususan, hozirda ko'proq psixologik romanlar mavjud. Asosiy e'tibor ichki monologlar va ramziy tasvirlarga qaratildi. Qahramonning ong va tafakkur oqimi. Ichki suhbatlar va aqliy jarayonlarning tavsiflari ko'proq edi. Bu haqiqiy yangilik emas. Ichki kechinmalar, ruhiy iztirob va hayotga bo'lgan qarashlar atroflicha o'rganilgan.

Zamonaviy romanlardagi kompozitsion tajribalar ham vaqt o'tishi bilan ortib bormoqda. Qatlamni almashtirish - bu bir nechta ovozda retrospektiv bayon va ochiq yakun. Matnlar orasidagi alluziyalardan foydalanilmoqda. Til va uslub ham yangilandi, jonli nutq komponentlari lahjaga xos iboralar, oshkoralik ruhi va falsafiy kuzatishlarni o'z ichiga oladi. Bu roman janrlarining ifodali imkoniyatlarini kengaytiradi. O'zbek romantikasining qayta tug'ilishi va boshqa yangi bosqichlari roman shaklini ochadi uni yanada o'tkazuvchan va bo'yalgan qiladi, lekin o'zgartirmaydi yoki soddalashtirmaydi.

Bundan tashqari, falsafiy kuzatishlar va ramziy tasvirlar mavjud monologlar roman shaklini yanada kuchaytiradi. Adabiyotshunos, Dilmurod Quronovning fikricha, mustaqillik davrida ruminizm ham shakl, ham mazmun edi. Bundan tashqari,

zamonaviy o'zbek romanlari ham milliy, ham universaldir. Axloqiy qaror qabul qilish, ma'naviy tanazzul, madaniyatlararo muloqot va qadriyatlar uyg'unligi ifodalangan.

Xulosa qilib aytganda, o'zbek romantizmi ham mavzu, ham uslubni o'z ichiga olgan holda rivojlandi. Inson tabiati va individual qarashlar zamonaviyligi romanning asosiy muammosiga aylandi. Tasvir vositalari san'at shakli va roman janrlarining estetik salohiyati kompozitsion tadqiqotlarning o'sishi tufayli amalga oshishi yanada kuchaytirildi. Yozuvchilar bu jarayonda voqelikni aniqlashda faqat tashqi hodisalardan foydalanadilar. Insonning ichki dunyosi, ruhiy kechinmalari va aqliy jarayonlari bilan emas. Tasvirga alohida e'tibor qaratiladi, bu o'zaro bog'liqdir. Romanlar falsafiy tafakkur ramziy ma'no, psixologik chuqurlik va murakkab ma'nolar tizimidan iborat buning natijasidir. Bundan tashqari, milliy qadriyatlarni modernizatsiya qilish va tarixiy xotirani qayta talqin qilish. Tafsirdagi yoritish odamlarning globallashuv sharoitida jamiyatga qanday munosabatda bo'lishini ko'rsatadi. O'zbek romanlarining ifodali salohiyati erkinlik tufayli kengaytirilib, uni jahon adabiy asariga aylantiradi. U o'z jarayoni orqali uyg'unlik paydo bo'lishi uchun sharoit yaratadi. Bu borada yangilik O'zbek romantikasi sahnada muhim o'rin tutishining yagona sababi milliy adabiyotning rivojlanishi emas zamonaviy badiiy tafakkurning ko'rsatkichi, shuningdek, uning sermahsul va faol namoyon bo'lishidir.

#### ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Quronov D. - Adabiyotshunoslikka kirish. Toshkent. Akademnashr 2018 45-47
2. Qodiriy A. O'tkan kunlar – Toshkent G'afur G'ulom nomidagi nashriyot 2014 5
3. Karimov N. XX-asr o'zbek adabiyoti – Toshkent. 2007 112 -118- betlar.
4. Sulton A. Boqiy darbadar – Toshkent. Sharq nashriyoti 2011 23 -26- betlar.
5. Quronov D. Adabiyotshunoslikka kirish . Toshkent . Akademnashr 2018 .88-90